

A Fővárosi Állat- és Növénykert a lapok tükrében 1862–1866

Csontó Sándor

Már a reformkorban felmerült a gondolat, hogy Pesten is kellene egy állatkertet létesíteni, de ezt csak évekig tartó, hosszas huzavona után engedélyezték. Felkutatottuk a könyvtári, levéltári forrásokat és a korabeli sajtó digitalizált változatait, ebből kínálunk egy színes összeállítást a kezdetektől a megnyitásig. Akkor és ma sem mennek másként a dolgok, de az Állatkert azóta is áll!

„Xantus János Pesten mulatását egy indítvánnyal tette emlékezetessé, mely ha – mint hisszük és reméljük – létesül: Amerikába visszatérő s onnan távol tengerekre utazó hazánkfíának állandó emlékül, Pest városának pedig rég nélkülözött díszül és várososan mulattató intézetül fog szolgálni. – A kir. magyar természettudományi társulat január 29-ki közgyűlésén előadott indítvány ez: állíttassék fel Pesten egy állatkert, mely az összes honi állatokon kívül, lehetőleg több külföldit is foglaljon magában. – A közgyűlés hévvel karolta fel az életrevaló eszmét s annak létesítésére bizottmányt nevezett ki, mely február 5-én tartott első ülésében elhatározta: hogy a felállítás részvényes társulat útján történjék; hogy Pestváros tanácsa alkalmas hely átengedésére legyen felkérendő s az alapszabályok kidolgozására egy szűkebb, egyéb teendők intézésére pedig egy tágabb bizottmány meghívandó. Továbbá Gerenday József tanár a fűvészkertben lévő s több mint 100 darabból álló állatgyűjteményét Xantus János pedig amerikai papagáj, galamb s egyéb szárnyasokból álló gyűjteményét ajánlotta fel a pesti állatkertnek. – Ez esetben Xantus szép eszméjét megtestesítve s a pompás állatkertet nem sokára ott látnók a városerdő egy kies ligetében, hol a

tavaszi, nyári és őszi idényeiben sétáló népek ezreitől látogatva, bő osztalékot kamatozna a részvényeknek, melyek alapján (s igen bölcsen: nem a napjainkban minduntalan igénybe vett honfiúi áldozatokkal) felállítása tervezve van.” **A pesti állatkert terve. Vadász és Versenylap 1862. február 20.**

„Az állatkert-társulat szűkebb bizottmánya igyekezett mindent megtenni, a mit tehetett. A park terve készen van. Az állatok beszerzési áráról tudomást szerzett magának, a várossal kiegyezkedett. A jeles, s az ügyet melegen felkaroló építész, Szkalniczky úr, önérdék nélkül, több, sikerült épületi tervrajzot adott be. Tehát működtek, az első lépések megtéve, már csak a munka megkezdését várjuk, és mégis, én legalább képzelnem nem tudom, milyen lesz a kert, mire fog abban a fősúly fektetődni? Arra e, hogy Pest egy mulató-helylyel gazdagodjék, a természettudomány népszerűsítésére, vagy a honosítás ügyére” Gr. Lázár Kálmán **Pesti Napló 1865. március 23.**

„A pesti állatkert ügye. A pesti állatkerti társulat választmányában az állatkert megalapítását, s tulajdon képen a szükséges épületeket illetően két nézet került felszínre. Az egyik, a többség nézete szerint, dr. Fitzinger úr lenne szerződötendő, mint szakférfiú, a szükséges útmutatások adására; a másik rész, a kisebbség, melyhez magam is tartozom, pedig azt indítványozta, hogy most télen, úgy sem lehetvén építeni, küldetnek ki két hazai szakférfiú, t. i. egy építész és egy zoológus a nevezetesebb külföldi állatkertek megtekintésére. – F. úr évek hosszú során át a bécsi cs.k. udv. zoologus kabinetben,

mint múzeumi őr volt alkalmazva, s mint ilyen nyugalmaztatván, Münchenbe ment az állatkertbe igazgatónak, de itt már rövid idő múlva felmondtak neki, s ekkor tudomására jutván, hogy Pesten állatkert van alakulóban, mindenestől ide költözött. – Én nem vagyok személyének ellensége, mert ő arra nekem soha alkalmat nem szolgáltatott, sőt itt kijelentem, hogy én is őt igen derék elméleti szoba-tudós úrnak tartom, de gyakorlatinak nem, mit szemébe is megmondtam. – Nem elég az, hogy csak minél előbb, hanem hogy egyszerűen célszerűen is létesüljön az állatkert, és hogy később is fenn bírja magát tartani, hogy úgy ne járjunk, mint a bécsiek, kiknek állatkertjét a két igazgató helytelen megválasztása és eljárása buktatta meg. – Szerencsésen tanul, ki más kárán tanul, s az okos ott veti meg a vasmacsát, a hol feneket ér. Pest, nov. 27-én. 1865 Dr. Szabó Alajos” **A Pesti Napló 1865. november 29.**

„(Xantus Jánost), kinek az állatkert kivitelében annyi érdeme van, az állatkert állandó igazgatójának választották. A választás sem szakavatottabb, sem buzgóbb férfira nem eshetett volna. Az állatkert igazgatójává Xantus János választatott meg és helyben hagyott. Fizetése 2000 ft, 500 ft utazási átalag és szabad szállás.” **Vasárnapi Ujság 1866 szeptember 9.** ●

Szövegek és képek forrása: Arcanum Digitális Tudománytár

